

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

עין משפט
גב מצוה

בזה א ב מיי"ט פ"ט ח"ג
אלו טעם הסתמכות
לכנס :
ב ג מיי"ט פ"ט ח"ג
מגילת הלכה מי
הנה ענין ד' טע"ט ח"ג
קמן חלוקה טע"ט ד'
בז ד מיי"ט פ"ט ח"ג
קן טע"ט פ"ט ח"ג
ח"ט ט' חלוקה טע"ט ח"ג

רבינו הגנאל

השנייה ש"ס רבארי
חשני : קמאה את
שוררת עליו בלכס
ניון שחיכתב ותיקבע
לירות יהו השניות
שומעין תר כר היה
ופתקאין ואופרים
נשלט במלכתי שלישי
ולא רבעי פי' לא נתן
לחיכתב * וכתיב עטק
שמיים אפר בוחות
ירכא עטק, וק"ל בר'
אלעזר המוציע ראש
הברית ואתי מה שכתב
כאן ובספנה תורת
וכרן מה שכתב ב
בנביאים בספר [מח]
שכתוב בגמלה : אפר
ספסא את הירידים דברי
רבי' פי' כל חבר
הקדש מסמאן ותתע
בין תרין ספסא ספסא
ידיה תרין שבעורא
ותכניאל מסמאן את
חיריה תרין שכתבו
עבריה ועבריה שכתבו
תרין [וכתב עברי]
אין ספסאין את חיריה
[וכתוב עברי] ללול אין
ספסא ער שכתבו
אשריה על חורו כרו
אופרים צדוקים קבילים
אנחו עליהם פורסים
ספסא אופרים כתבי
ח"ק ר' ש' מסמאן את
חיריה ותכני חסידים
אין ספסאין את חיריה
אמר להם רבי' ובי אין
לך על תפרשים אלא
ו' כלבר הירן אופריה
עצמות חסור פורין
ועצמות יותן בהם
ספסאין : אל ל' ש'
חיבתן הן ספסאין
שלא יעשה אדם עצמות
אביו ואת התורות
אמר ליה את כתבי
הקדש לפי חיבתן הן
ספסאין כל בלכס נוד
לפניה ספסאין שלא יהיו
ספסאין לעצמה בכל
עיה וספסאין בפי' שכת
פ"ט [ו' י"ד] ובספר
פ"ט גורו כתי' [ספסאין]
ד' א' ר' ב' ספסאין
בחתול היה ספסאין
אבילי תרופה אלא
פ"ט אפרו הוי קדש
הוא קדש כיון רחוק
דאית ליה ספסאין שיה
תעבריה ח"כ ל' פ'
דאפרים נוד ביה רבנן
[ספסאין] ואת אפרו
ספסאין את חיריה :
ברוחיק נאמרה שנה'
קיימו וקבלו חיריהם
[מכלל שיש בת קדשה]
קיימו למעלה מה
שקבלו עליהם למטה
ובל אלא תפסיק
בגן וראש חפן בלב
וכיכא בו פי' מרע
מה היה בלבו אלא
דקב"ח : תני ר' ב'
יוסף וספסאין טעם
איש ל' ע' ח' ב'
מנות לאיש אחד דכתיב
מנות איש ל' ע' ח' ב'
ומנות לאביונים ב'
מנות ל' בני אדם ר'
ויורה בשואה שלא ל'
ורשיעא יודן של פלג
שלישי לבסן וקבין חן

נאמרה לקרות ולא לכתוב. משמע דסבר דמותר לקרותה
ע"פ וקשה דהכי פליג על סהס משנה דלקמן דפ"ב (ד'
(א) דתני קדשה על פה לא ילא ורב נמי הוא דאמר לקמן (ד' י"ט)
שליך לטהרה ולתופי' בגידין ור' יוחנן נמי [אמר] (ס"ט) דאם קדשה
(ב) בין הכותבים לא ילא לכך נר' לפר'
הוא דקאמר לא ניתנה לכתב ברוב
הקודש אבל מדרבנן ניתנה לכתב
ולקרות ואכתי קשה דהא אמרינן
בפ' (ד) הממונה במסכת יומא (ד'
(ט) נמשלה אסתר לאילנה האסתר
מה שחר סוף הלילה אף אסתר סוף
הספס' ופריך והא לילא טענה
ומשי ניטן לכתב קאמר ופריך הניחא
למאן דאמר ניטן לכתב אלא למאן
דאמר לא ניטן לכתב מאי איכא
למירא (פ) ואין דאמר דהא הניטן לכתב
מדרבנן קרי כתיבה דאם כן הדרא
קשיין לדוכחא דהא איכא מונכה
שניתנה לכתוב מדרבנן במגילת
תענית ותיקן רבי' ר' אלחנן דכתיבה
דמגילה מהניטא עמי דהא לריכה
גידין וספסאין וכמה דברים ולא
לריכי טעמיה :
לבוהרו (ו) איכא פירכא בר
מדשמואל - וקשה
לדשמואל מי ליכא פירכא דהא רבא
גופיה הוא דאמר פרק רבי עקיבא
(שם ד' ס' ת' ת' - תלמן מדשמואל
רבה לאורייתא) שקבלו שני בימי
אסתווא (א) אלא דאליטריך קרא
לדשמואל אמרינה ויש למר דלא תשיב
הא פירכא דהא ספיר שמעינן מינה
תרחי ולא דמי האי פירכא לשאר
פירכא דתיקן דסתר סברתם לגמרי' :
ורב נתן אמר מהכא חכרס לא
יסק מורעס - דכרישא דקרא
לא חוין אלא היהודים שגלוהו הדור :
ולא

הקודש נאמרה והאמר שמואל אסתר ברוח הקודש נאמרה לקרות
ולא נאמרה לכתוב מוחיבי * רבי מאיר אומר קהלת אינו מסמא את הירדים
ומחלוקת בשיר השירים ר' יוסי אומר שיר השירים מסמא את הירדים
ומחלוקת בקהלת ר' שמעון אומר קהלת מקולי ב"ש ומחזירי ב"ה אבל
ידות ושיר השירים ואסתר מסמאין את הירדים הוא דאמר בר' יודישע
תניא ר' שמעון בן מנסיא אומר קהלת אינו מסמא את הירדים מפני שרובתו
של שלמה היא אפרו לו וכי זו בלבד אמר והלא כבר נאמר וידבר שלשת
אמר דאי בעי איכתיב ודאי בעי לא איכתיב הא שמע אל תוסף על דבריו
תניא ר' אליעזר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ויאמר המן
בלבו ר' עקיבא אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר ותהי אסתר
נשאה הן בעיני כל רואיה ר"מ אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר
ויודע הדבר למרדכי רבי יוסי בן דורמסקית אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה
שנאמר ובבזה לא שלחו את ידם אמר שמואל אי היא התם היה אמינא
מלתא דערפא מכלהו שנאמר קימו וקבלו * קימו למעלה מה שקיבלו
למטה אמר רבא * לכלהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא
דברי אליעזר סברא הוא רלא היה אינש דהויב למלכא כוותיה והוא כי
קא מפיש טובא ואמר אדעתיה דנפשיה קאמר דר"ע דלמא * כר' אלעזר דאמר שכל אחד ואחד
נרמיה לו כאומרו והא דרבי מאיר דלמא כרבי חייא בר אבא דאמר * בגנן ותרש שני טרשיים היו
והא דרבי יוסי בן דורמסקית דלמא פריסתקי שרוד דשמואל והא לית ליה פירכא אמר (ו) רבינא * היינו
ראמרי אינש טבא דהא פלפלתא חייפתא ממלי צני קרי רב יוסף אמר מהכא * יוסי הפורים האלה לא
יעברו מתוך היהודים רב נחמן בר יצחק אומר מהכא וזכרם לא יוסף מורעס : ומתנות לאביונים : תני רב
יוסף ומשוחזר טעות איש לדעתו ישתי מנות לאיש אחד ומתנות לאביונים ישתי מתנות לשני בני
אדם רבי יהודה נשיאה שרר ליה לרבי אשעיא אממא דעינלא תלחא ותרבא דחברא שלא ליה
קיימת

לבסוף קבועי ט' - וזה השנית : שלהם להם - כונה שיהיה לקובעה
עליהם חובה : קבועי' ליום טוב ולקרייה להיות לי לשם : קראה
אח מעוררה עליו - שיאמרו האומות שאנו שמחים להזכיר
תפלותי : כבר אני כמנוה - וס' יהו רחמן מה שאירע להם על ידי
ישראל : רב ורב חנינא ורבי יוחנן הורה אור
ורב חביבא מתנו - הא דאמרינן
לקמן : במליה סדר מועד - שהזכירה
שם זוג זה של ארבע המנים הללו
הלופי רבי יוחנן ומכניסין רבי יוחנן :
שלישים - בשלשה מקומות יש לנו
להזכיר מלמטה עמלק בספר ואלה
שמות (ו) ובמשנה תורה (כס) ובספר
שמואל (א טו) וזהו שאמר שלמה בדבר
שקילטחו אי אלה ראוי לרבעו : ואם
מה שכתוב כלן ובמשנה תורה - דכל
מה שכתוב בתורה קורא כתב אחד :
אינה מסמאה את הירדים - כשאר
ספסאין דאמר בליולוח הסנה (ד'
(י) שגזרו עליהן למתא את הירדים
לחורמה * ומחלוקה בית שמאי
וכיה היא : הוא דאמר כרבי יהושע -
דאמר לעיל וזהו מה שכתוב בתורה
זכרון מה שכתוב במשנה תורה בספר
מה שכתוב בנביאים אבל במגילה לא
ניתנה לכתב אלא לגורסה על פה
ולקרותה : והלא כבר נאמר וידבר
ט' וקהלת כבר נאמרה וכיון דלא
כסד לא כולן למדע שמה שכתב רוח
הקודש היה : אל תוסף על דבריו -
מקרא הוא בספר משלי : דאי בעי
כסה ואי בעי לא כסה - ולעולם מה
שכתוב משלות בעלמא ניתנו ולא מפי
הקב"ה : הא שמע אל תוסף על
דבריו - מדקאמר להוסף עליהן שמע
מינה ברוח הקודש נאמרו : ויאמר
המן בלבו - מאי ידעו כותבי המגילה
שקך אמר בלבו אלא רוח הקודש
עלה עליהם : וידע הדבר למרדכי -
מי גלה לו רוח הקדש שרה עליו :
ובבזה לא שלחו את ידם - הויך ידעו
מה עשו החזקנים : מפני ולאמר
טובא - יבואו לשם מלכות אדעתא
דנפשיה קאמר שמע מינה זאת היתה
בלבו : דמתח לו כחותמו - וכיו
אומרים בפיהם זו משלנו היא :

דרבי חייא בר אבא - לקמן בפירקין :
פריסתקי שרוד - שלוחם שלחו להכניס
למרדכי ואסתר שלא נענוט בבזה שלא
ידע למלך : לא יעברו - מאי ידע אסתר
הגחיד : מתח - מיני מעדנים : שחי
מנוח דלמא - אחר - דכתיב ומשלוח
מנוח איש לרעהו שחי מנוח לאדם
אחד ומתנות לאביונים שחי מתנות
לשני בני אדם די לכל אחד ואחד
מתנה אחת דהא אביונים נמי קרתי
משמע : ענלא תלחא - שלישי לבסן :
ה"ע
קא מפיש טובא ואמר אדעתיה דנפשיה קאמר דר"ע דלמא * כר' אלעזר דאמר שכל אחד ואחד
נרמיה לו כאומרו והא דרבי מאיר דלמא כרבי חייא בר אבא דאמר * בגנן ותרש שני טרשיים היו
והא דרבי יוסי בן דורמסקית דלמא פריסתקי שרוד דשמואל והא לית ליה פירכא אמר (ו) רבינא * היינו
ראמרי אינש טבא דהא פלפלתא חייפתא ממלי צני קרי רב יוסף אמר מהכא * יוסי הפורים האלה לא
יעברו מתוך היהודים רב נחמן בר יצחק אומר מהכא וזכרם לא יוסף מורעס : ומתנות לאביונים : תני רב
יוסף ומשוחזר טעות איש לדעתו ישתי מנות לאיש אחד ומתנות לאביונים ישתי מתנות לשני בני
אדם רבי יהודה נשיאה שרר ליה לרבי אשעיא אממא דעינלא תלחא ותרבא דחברא שלא ליה
קיימת

סוכה ד'
סנה יד'
דיום פ"ט
ח"ה פירוס
פ"ה פ"ט
[ט"ט] שטי
נוסחאות ושיין
נתי"ט

פסוק כג'
[מגילה י'
י"ג]

[קמן י'
ס' : וס' פ"ט
רבי יוחנן]
יוסא ס' :
מגילה י'
אסתר

הגדת הב"ה (ה) נס' אמר רבא טע' דאמרי חנינא : (ב) חנינ' דיה טעמיה וס' רפי' דתנן קראה וס' : (ג) בא"ר דאם קדשה נתן כותבים וס' : (ד) שם פ"ק אל
הממונה : (ה) שם מאי איכא לב חד חוקים לב כרבי נחמין דר ישת ואין לומר : (ו) ר"ה לטובא ל"ג מין פ"ק ומגילה כותבי דיה דלמא כ"י יסודו כתיב י"ט פ"ט :

* רחל והסר כלן וי"ל זכרון עמלק כסדר וינא עמלק וזכור אל אלא וגו' וקיי"ל וס' .

דיני בלאים וכלאי בהמה ודין סירוס

שאלה רצו מי שיש לו וומיי"ש או יוש"ן עשוי מפקחן ורואין לחבר בה בתי זרועות מכגד אמר על ידי קנויפ"ל ח"כעה או המשה סביב הזרוע יש בו משום בלאים או לאו :

תשובה יראה דיש לחלק שאם נעשו הקנויפ"ל רפויים בחוך סנקציה שיוכל לפורקן באלצטוהיו כה"ג לא מיקרי חיבור ואע"פ שהכתי זרועות אדוקים חמיד ביופ"ן ואינו מפרקן משם לא בלישה ולא בפשיטה ולא בעינין נמי דווקא חפירה לחבור אלא חפי' בקשר גמור נמי חשיב חיבור לענין שטעמו כמו שהוכיח ר"ם מההיא דקשר העליון בליזית דאורייתא מדשרי רחמנא בלאים בליזית מ"מ סך חיבור שעי' קנויפ"ל לאו חיבור כדמוכח פ' מלות חליטה דקאמר החס הוא מנעל דין אע"ג דהיא ביה חומרתא קטרינה ביה מיתחא כי היכא דחיסוי חליטה מעלייתא וכתב שם אשירי דווקא לקשור המינה ב' קשרים זה על זה אבל לא בעיניה משום דקו"ל עיניה לאו קשרים היא ע"כ הא קמן ע"כ דקנויפ"ל לאו קשריה מיקרי דאל"כ אמאי לא יעשה עיניה כפי דלא קשריה מקרי מ"מ כבר קשור המנעל על ידי חומרתא דהיינו קנויפ"ל כדפירש אשירי בסדר חליטה ומנלן דלא הוי חליטה מעלייתא בעיניה מיתחא כואיל וסוף קשור כבר אע"כ לא מיקרי קשור על ידי הקנויפ"ל וא"כ לא מיקרי חליטה מעלייתא אלא ח"כ קשור סוף ואע"ג דכתיב והבאת את הקרבים בלולאות והבנת את האהל וגו' אלמא מיקרי חיבור ע"י קרבים איכא לומר שסוי עשוין בענין זה שלא ישמטו כלל אם לא על ידי מעשה כגון שהיו סופיה ראשי הקרם לגמרי לדין השניה ומודינא נמי בג"ד שאם לאחר שהכניס הקנויפ"ל בקרב יתפור את הקרב שיהא קרבה עד שלא יוכל מאז הקנויפ"ל להסתפק ממנו אלא על ידי קריעה פשיעה דכ"ג הוי חיבור וכו' מהמש להא דהיהא באשירי בהלכות בלאים גבי בגד אמר שפרק כרבו בחוט של פשתן אשירי דווקא בענין זה שיוכל לכווילא ראשי קרבים בלי הסרה קשר החוט דאל"כ אכור אלמא אע"ג דלוינו קושר האמר והפשתן יחד אלא שעל ידי קשריה החוט לבדו מתחברים יחד חשיב חיבור וה"ה בג"ד אם ע"י חפירה סנקציה מתחברות יחד חיבור גמור חשיב למד ופשתים יחדיו :

שאלה רצו מנהג כרוב בני אדם בפשיטות שמחברים עורות ממיות ובסמות חתם בגדי למד שלטם ויש מועטים נמנעים משום אכור בלאי בגדים נכון הוא להחמיר או לא :

תשובה יראה דאין כאלו מקום כולי הוא להחמיר ואע"ג דכתב הרמב"ם ואכור לחבר למד ופשתים על ידי העור המפסיק בניהם וה"ה העורות שמחברים חתם העורות חפירים בחוטי פשתן ויתחברו אל בגד למד על ידי חיבור העורות אין להוש לזה דהא שאר בגדאויים מולקים על הרמב"ם בזה ומתירין על ידי הפסק דבר אחר בנתיים הכי איתא בהדיא ב"ז"ה הגדול ובאשירי. ואח"ל שיש לחוש שעל ידי ריבוי החפירות דאיתלמי שיתחברו חוטי הפשתן עלמן שבסן חפירות העורות אל הבגד ולא מיוסוק מידי בנתיים ומטעם זה החמיר אחד מהגדולים והאריך לחבר על העורות לרועות אחרות חפירות הכל בקבועם ולחבר אה"כ בחפירה אותה לרועת אל הבגד. אמנם מלאתי ב"ז"ה הגדול דרבינו שמשון הקהיר דבר זה מטעם שהחוטין שבסן העורות חפירות לא חשיבי ובעילוי הן לגבי העור הואיל ואין בהם רק לחבר העורות ואין בהם משום בלאים וביא ראייה על זה מליסטמא דכפרק כמה אשם לפי פירוש העורך והאריך מאד החס ובפירושים משונים דרבינו שמשון במסכת בלאים מלאתי ח"ל ופוק הוי מאי עמא דבר שלובשין סרבלין של למד וחפירות התהוים ערות של עלאים או של פשתים סבן חפירות בפשתן ע"כ. והשתא כיון שרבינו שמשון שחיבר החופפות דמימיכס אנו שותין כתב כל כך בפשיטות להחיר וכן כתב בסמ"ג ובתשובת הר"ם א"ז דבגדים שלנו אינם שזורים ואין בהם בלאים מן החורס דבעינין נח דהיינו שזר ח"כ אין להחמיר

פ"ק דסוטה גבי קבורה ועקב אבינו דסקל חושים בן דן קולפיה ומחויי לעשו עד שנפל רישיה מייבב וקאמר חלמודא כאלו נחקיימה נבואחה של רבקה למס אשכל גם שניכס ביום אחד ואע"ג דמיתחא לאו ביום אחד הוא קבורתם מיהא ביום אחד הוא עכ"ל אלמא דיום הקבורה חשיב יום השכול והנינוח ולרם הלב האב והאם על סבן וכן איפכא וכל מה שמחטנין ביום שמה בו אביו ואמו אינו אלא לזכרון יום אינוותו ולרחו. כדחמיה בהדיא כיום שמה בו אביו כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקס. אמנם הא אדרבה משמע דיום המיתה עיקר דבסתמא אמר כיום שמה בו אביו ואין בלשון הזה בסתם אלא מיתה ולא קבורה וסתיא דסוטה פ' מדקא אמרין ואע"ג דמיתחא כו' משמע דלא נחקיימה לגמרי אלא מעין זה ולכסי קאמר החס קבורתם מיהא כו' וכן אני רגיל לסווח ביום המיתה. הולע"ד כחכתי :

שאלה רצו מי שנפטר סוריו באחד בשנה פשוטה כשיגיעו שנות העיבור באיזה אדר יום ויאמר קדיש ובכרו בראשון או בשני :

תשובה יראה דיעשה בראשון ונקטיין האי טעמא משום דענין זה דומה למי שנדר יום קבוע בשנה בחדש פלוני. ובנדריים הוודר למשום דבר פלוני באדר יעשה באדר בראשון דילפיין נדרים משטרות כדחמיה פ' קום יין ומייתי החס דפליגי רבי מאיר ורבי יודא רבי מאיר סבר דטובין בשטרות אדר בראשון אדר בראשון וספיקו כותבין אדר סתם דליכא סתם אדר מיקרי ורבי יודא סבר דטובין אדר שני ובראשון כותבין אדר סתם דליכא סתם אדר מיקרי ופסק שם אשירי כרבי יודא. אמנם לריך עיין במיימון בהלכות נדרים משמע דסבר להכתא כרבי מאיר. עוד נראה להביא ראייה מפ"ק דמגילה בשמעתא דאין בין פליגי רשב"ג ורבי אלעזר רשב"ג סבר כל מוחם הוהבין באדר אין. וכתבין אלא בשני ור' אלעזר סבר אין וכתבין אלא בראשון. ופסק חלמודא הילכתא כרשב"ג ופרקי עלה החס בשמאל רבי אלעזר מסתברא טעמא דאין מעבירין על המלות אלא רשב"ג מאי טעמא ופשינו כדי לסמוך גאולה לגאולה פירוש גאולה שושן לגאולה מזרים וכל המלות הוהבין באדר שקלים וזכור לגאולה שושן שייכי להקדים שקלי הקודם לשקלי המן ומתייה עמלק למחית המן בנו ופשיט פרה והחודש לגאולה מזרים שייכי להדש ניסן באחד בניסן הוקם המשכן שני לו נשרפס הפרס אבל כל היכא דלא שייכי טעמא דלסמוך גאולה לגאולה לעולם זאלין בחד טעמא דאין מעבירין על המלות ונ"ד לא שייך מידי לסמוך גאולה לגאולה לכך זאלין בחד טעמא דאין מעבירין על המלות ויעשה בראשון וכל שכן אם נפטר בשנה העיבור בראשון שיעשה לעולם בראשון אמנם כדא מודינא דאם נפטר בשנה העיבור בשני שיעשה לעולם בשני וק"ל ונ"ע בהגה"ה במיימון בהלכות מגילה ע"ש. אח"כ ראייה סוריא חסובה מואד מהגדולים שסורס כדברי ובראיותי דלעיל אלא שנייה בהן קאם אבל כתב עוד ראייה מאחד שכתב ורשם כל הימים שמחטנין בסן בכל חדש זכר לזרות שאירע בסן ורשם שביעי באדר שמה בו משם רבינו ע"ה באדר בראשון בשנת העיבור כדמוכח החס וגם הוכיח שמה רבינו ע"ה בשנה פשוטה נפטר. הנראה לע"ד כחכתי :

שאלה רצה יש יודוד איבור לנלה פאת סוקן במספרים או לאו :

תשובה יראה דיש מקום להחמיר אלא שאין העולם חכרין דבר. כתב בגיליון בהוספות גריס מסכת שבוטת ח"ל יש חסרין כשמספרים במספרים שאין עושין בחתון כלום אלא בעליון כי חוששין שאם יעשו כלום בחתון שמה אירע שלא יתחוך זוג העליון אלא בחתון וסוף כמו חער עכ"ל וכתב קשה מאד להיות חסר דבר זה אמנם יראה דכיון לזכור שלא יספר פאת סוקן במספרים שהוא חודר מאד דליכא למיחש שיתחוך החתון ולא העליון אלא כשהוא חודר מאד. אבל אם אינו חודר או אפשר לחתון בלי דבוק העליון. הנראה לעניות דעתי כחכתי :

שולחן אר"י - מורה נבוכים יתקד וי"ל 33

דינין והלכות

זוגות ושינה כיוצא לשוק דמי, כלומר דאיכא סכנה בשינה כמו הולך לשוק, אלמא דסתם שינה איכא סכנה מפני המזיקין. וכן שמעתי משאירי הח"ד יוסף ז"ל שאמד לי בשם מהר"ש ז"ל: **ז אותם** דעבדי חייגי ביי"ט והגוים מזמרים להם בבלי שיר, לא ידענא מניין להם היתר בדבר, דהא כתבו כל הפוסקים דווקא בנישואין התיר ראבי"ה משום שמחת חתן וכלה, משמע הא לאו הכי אסוד. ותנן [ביצה לו ע"ב] אין מטפחין ואין מרקדין אף על גב דמפרש בירושלמי קיפוץ עוקר שתי רגליו כאחת ריקוד עוקד רגלו אחת ומניח אחת, הא עבדי הכי כדעבדי חייגי ואי איישר חילי אבטליניה:

ח במיימוני פרק ל' דהלכות שבת (היי"ב) אסור לצעוק ולהתענות ולבקש רחמים בשבת כו', מכאן נראה לי שאין מברכין החולה בשבת או ביי"ט:

ט פרק נוטל [שבת קמג ע"א] רב ששת זריק ליה בלישניה פי' רש"י מעבר לשולחן, מכאן נראה דשרי לזרוק בשבת בעבר לשלחן, ודלא כהללו שאומדים דאסור משום דזורקים המלאך:

י אותם בני אדם שעומדים אצל המת בשעת יציאת נשמה וקורעין למטה, לא ידענא סמך לדבר, כי כל הפוסקים שראיתי כולם כתבו צריך לעשות קריעה ממש דהיינו למעלה, וכלהו כתבו הקורע למטה ומן הצדדים לא יצא ידי קריעה משמע כל הקריעות. ואחד כך מצאתי בהג"ה בסמ"ק [סי' צו דין אבל הבא מחוץ לתחום אות יב] ובאגודה דנהגו לקרוע למטה דשמא בהא נהגו כרבי יהודה דסבר למטה הוי קריעה:

יא נראה דאשה אינה חייבת לזון בניה הקטנים, מדאמרינן פרק אע"פ [כתובות נט ע"ב] גרושה היכא דמכיר אותה התינוק או חייבת ונוטלת שכר, ודוחק לומר חצי שכר. וכפדק

א אשתו של אברהם ברוינא גנבה ממנו י"ט שוק ר"ל זהובים ונתנה לאחיה יעקב ברוינא, ואברהם ברוינא תבע אותו בפני שיחזור לו כי אשתו גנבה אותו, ויעקב ברונא הודה שידע שגנבה אבל אמר שהחזירם לאחותו. וחייבתי יעקב ברוינא לפדוע לאברהם ברוינא אף על פי שכבר החזירם לאחותו כיון שידע שאחותו גנבתם לא היה להחזירו לה. וכן כתב מהר"ם פרק הספינה [ב"ב ס"י תקס"ד] ולא הוצרכתי אברהם לעשות שבועה שאשתו לא החזירם לו, משום שאשתו גם כן תבעה אחיה ואמרה שלא החזירם לה:

ב כשיבא י"ט כאחד בשבת נראה דאסור ביי"ט פת שנאפה בשבת דאין שבת מכין ליי"ט והודה לי מהרי"ל ז"ל:

ג אע"פ שמערכין ערובי חצירות בערב (פסח) [שבת] לפעמים שניתוספו דיורים ואח"כ נמצא שהעידוב הראשון בטל, ואם אירע כך אני דגיל לערב אח"כ בכל ע"ש:

ד אמרינן בעירובין [פה ע"ב] עירובי חצירות צריך להניח בבית שבחצר ולא בבית שער כיון דלית ביה דיריין, ומהאי טעמא אני אומר דאין להניח מצה של העירוב בבית הכנסת כיון דלית ביה דיריין:

ה כשיבא יום שמת אב או אם באדר, שמעתי שהורה מהר"י מולין לצום בשתיהן. אבל נראה שיש לצום באדר השני ולא בראשון דאמרינן בנדרים [סג ע"א] הנודר עד אדר אם לא ידע שהשנה מעוברת עד אדר הראשון ואם ידע שהשנה מעוברת עד אדר השני, וה"ל הכא ידע בגו"ת י"א י"ז י"ט, ואני דגיל להורות כמו מהר"י ז"ל:

ו כשאני רוצה לישן שינת צהרים אני קורא ויהי נועם, דאמרינן פרק ערבי פסחים [קי ע"א] גבי

סימן כח

[ירכה שלי אחי י"צ הח"ר שמעון ס"ל] א.
 מי שלא הוליד נר חנוכה באחד מן הלילות, אותה הלילה אין לה תשלומין, והוא דעת המדברי, אבל א-לילות אחרות לא קאן, ומליק כרובי"ב, דנס כל יומא איחא, ולית דין צריך בשש, וכן איחא באגודה, ולא דמי לעומר, והתם משום דכתיב תמימות, אבל הכא כל חדא מצוה באנפי נפשה היא כמו לולב, ומה שמוסיפין משום היחוד הוא, אטו מי שאוכל שום וריתו נודף כ"י.

סימן כט

ענין ברכה לפני ק"ש שלפני מנחה, אף על פי שרוב עמרים כתב לברך, רבינו חם ויתר רבותינו ז"ל: הסכימו שלא לברך, דקריאת שמע של בית הכנסת עיקר, והמעט כברכות במקום פלוגתא הרי זה משונה, והסדר עיין בתשב"ץ, ובוה יוצא א) ידי חובה, ואם אני משנה קצת מאי נפקא לך מינה.

סימן ל

חפלין של י"ד, בני אושטר"י וכל פרונוה בני חיות, מניחין המעברות לצד היד, ואנו בני [ריינו"ס וכל בני] א) הי"ת, מניחין המעברות לצד הגוף כמו של הראש, וכמה פעמים בתוכחתה עם רבותיו על ככה ולא סלקא בידי, ונפקותא יש בדבר לענין הכנסת הפרשה והדו"ד.

- א) ע"פ פ, וה"ל קוסא פמינס לעיל ס"י יז.
- ב) כדנ"ה, ת, פ.
- א) האל, ת.
- א) ע"פ ת, ופ.

- 1 שבת ס"י רסח.
- 2 הגהות מנהגי ר"א סירנא, חנוכה אות יז כתב שמצא בהגה בתשובת מהר"ל שמשמע שידליק בשאר הלילות כשאר בני אדם (מובא בד"מ באן).
- 3 שבת אגודה ס"י לא, וכתב הב"י או"ח ס"י הערב ד"ה ומ"ש שכן הוא בדוקא (ס"י רכז) ובשבלי הלקט (השלם ס"י קפ"ו, והיא אותה התשובה המובאת במדברי, אבל יותר בארבותא).
- 4 שכתב בדיק דאם לא ספר באחד מזלילות תבטלה המצוה, דעמו דעת החולקים עליו מובאים בסור או"ח ס"י תפ"ט.
- 5 כלומר אין לשאל הרי מצינו שבכל יום מוסיפין וזה ס"י שהוא המשך של יום הקודם.
- סימן כח : רמ"ה ; מ. עמוד 10 ס"י כז ; מ"י. 84
- דף 180, א ; פ. עמוד תנן על הגליון ; ב"י או"ח ס"י תרעב בשם תשובה אשכנזית.
- 1 שבת ס"י רסח.
- 2 הגהות מנהגי ר"א סירנא, חנוכה אות יז כתב שמצא בהגה בתשובת מהר"ל שמשמע שידליק בשאר הלילות כשאר בני אדם (מובא בד"מ באן).
- 3 שבת ס"י רסח.
- דף 180, א ; פ. עמוד תנן על הגליון.
- 1 כר נקראים על שם שמבטאים את החיות כדפי' ד"ה ומ"ש עיין תה"ד ס"י רלא.
- 2 שמבטאים את החיות כמו ד"ה שם בחדי' ובלקוטאים בסוף ספר מהר"ל (עמוד 85 דפוס וראשון).
- 3 עיין בהד"ד ס"י מט בשם אחד מהגדולים, והוא מהר"ל ככתוב בלקט יוסף ח"א עמוד 15, ע"ש. ועיין נמי בש"ע או"ח ס"י כז סעיף ג ובביאור הלכה שם לענין איסור י"ד.
- סימן כט : רמ"ה ; מ. עמוד 10 ס"י כז ; מ"י. 84
- דף 183, א ; פ. עמוד תנן על הגליון.
- 1 מובא בסור או"ח ס"י דלה ואינו בסור רב עמרים שלגו והמה"ל השלימהו ע"פ ספרים אחרים.
- 2 שם.
- 3 ס"י דס.
- דף 180, א ; פ. עמוד תנן על הגליון.
- 1 כר נקראים על שם שמבטאים את החיות כדפי' ד"ה ומ"ש עיין תה"ד ס"י רלא.
- 2 שמבטאים את החיות כמו ד"ה שם בחדי' ובלקוטאים בסוף ספר מהר"ל (עמוד 85 דפוס וראשון).
- 3 עיין בהד"ד ס"י מט בשם אחד מהגדולים, והוא מהר"ל ככתוב בלקט יוסף ח"א עמוד 15, ע"ש. ועיין נמי בש"ע או"ח ס"י כז סעיף ג ובביאור הלכה שם לענין איסור י"ד.

סימן לא

א) ומה ששאל אחי אם יש למוציא לאורח, מדר"י כתב א) באלפסי, דשלוח מנות אין לך שאילת שלום גדול מזה, ואם כן תפשוט מיניה דאסור למאי דתנינא רזין שואלין בשלום אבלים אפ"י בשבת.
 ב) ולברך שהחיינו בין המצרים כתוב בספר הסידים, דלא, ונראה לע"ד כגון מלתא דאפשר לחזוי כגון פירי או מלבוש, אבל אי מיקורי פדיון הבן אין מחמיצין את המצוה או הכרחה, גצ"ע ב) א).

ג) יום שמת בו אביו אם יש להתענות באור הראשון או השני, על דבר זה שאלו את רבותינו באושטר"י, ולא הושווה דעתם, יש שהורה בראשון ויש בשני, ואני איני כדאי להכריע אלא דיש קצת להביא ראיה מפטירה משה רבינו ע"ה דמתענין בראשון, כי אותו היום כתוב בה"ג, ושמה תאמר הכי הוה עובדא דשנה מעוברת היתה ונפטרי בראשון, איבא לאו הכי הוא דבארד הסמור לניסן נפטרי, דילפינן פטירתו ב' באור מ-יהתם עלו מן הירדן בעשור לתשרי פ"ק דקידושין, וכן לידתו ב' באור הסמור לניסן פרק קמא דסוטה, ורמ"י ג' חדשים מיום לידתו עד ו' בסיון יום מתן תורה אליבא דרבי אחא בר חנינא, ולרבי חנינא בר פפי היה באור הראשון יום לידתו, מכל מקום פטירתו באור הסמור לניסן כדלעיל.

ועוד ראיה דברורים הלך אחר לשון בני אדם, והאי כנדר דמי, דסתמא, אדר הראשון אליבא דרבי יחודה סוף פרק קונם יין, דבשטרות כתוב אדר סתמא, וקיימא לו כוחיה לגבי

- א) נדושים: כתב כדפי' באלפסי, נלקט יוסף: מהר"ש (ל"ט מהר"י) עיין השמטות ס"ט) כתב, כדפי' באלפסי, נכ"י ות: נתיב לאלפסי, ונכ"י וי"ל דד: נדושים, אלפסי, ועיין סעריה 3.
- ב) נכ"י ונכ"י פ. מסר חילת, "ל"ע"י.

- סימן לא, פני' א : רמ"ה ; מ. עמוד 26 ס"י טז ; א"ח ס"י תקנא אות יא, ולענין אם שבת וברך על פרי חודש בורא פרי העץ אם יכרד שהחיינו, עיין חשו' כה"ג דפ"ט קושטא (שנת תצ"ט) ס"י י"ד ולר.
- 1 שקורין שענקין, באר היטב יו"ד ס"י שפה
- 2 שהוא אבל על אביו או אמו.
- 3 בסוף מו"ק, כ"כ בלקט יוסף ח"א עמוד 157
- ד"ה ושמע, ולא מצאנו, ועיין הלפ"י גרסא כאן
- אות א, ונראה שהוא תוס' אלפסי המובא ע"י
- 4 חכמי אשכנז, עיין אוצר הגדולים ח"א עמוד קנא.
- 5 עיין רמ"א או"ח ס"י תרצ"ו סעיף ג, פ"י שם
- סי' ג, מג"א ס"ק יב, פמ"ג, ומשנה ברורה
- מגדולים (הוא מהר"ל) כתוב כ"י, ובתה"ד על אחד
- מאתר שכתב-ורסם כל הימים כ"י, לפיכך נר
- דצ"ל באן: בןמנחם(פ"י).
- 9 יהושע ד, י"ט.
- 10 ל"ח, א.
- 11 י"ב, ב.
- 12 נדושים ל, ב.
- 13 שם ס"ג, א.

רבי מאיר, וכן לרבי מאיר משמע התם הכי, אלא דמחלק בין דע שתתעבר ללא ידע, להכי אין ראיה לרבי מאיר, ואנו יודעין בקביעות עיבורינו, גי'ח י"א י"ד י"ז י"ט י"ט.¹⁴

ופרק קמא דמגילה,¹⁵ אי לא משום מסמך גאולה גאולה ושאר דרשות אשר שם היו מקדימין לעשות פורים בראשון. ומיתו התם איכא טעמא אין מעבירין על המצות כדאיתא התם. ועור כי היכי דבשבת לא מספדינא,¹⁶ כלל אף על גב דבשבת (מעוברת, הכי נמי נימא באדר ראשון כיון דאדר סתמא איקרי אליבא דרבי יוחנן כדלעיל.

ועכ"ז (ה) ראיתי בשכבר בספר חסידים¹⁷ שאחד מה אביו באדר ראשון בשנה מעוברת והיה מחמיר בשנה פשוטה לומר קריש גם כשבת או להיפך, [שכתתין] (ו) ז"ל.

[נאום הפסוק, יעקב הלוי] (ז)

סימן לב

ואשר שאלת להשים כלי החת הנר בשבת אם אינו מטמא שמן כאשר כתבת, משנה שלימה שנינו, "והניח כלי חחת הנר לקבל ניצוצות", ובלבד שהכלי נגוב. אכן דקדקתי בלשונו וכתבת שיפלו בו פחמים, אם כן שנופלין בו פחמים שאינו כלים כשיכבו או אינו ראוי מניצוצות, משום דמכסל כלי מהיכנו. אך על גב דבפסקי מהרי"ח ז"ל¹⁸ משמע דוקא לקבל שמן חשיב כשול כל מהיכנו דאי איפשר לנער, אבל דבר יבש דאפשר לנערו שרי, לבי מגמגם על זה מדפריץ תלמודא¹⁹ למאן דאמר אין מכסלין כלי מהיכנו מהיחא דתנן נותנין כלי החת הנר לקבל ניצוצות ומשני ניצוצות אין בהן ממש, משמע אי היה בהן ממש אמר אף על גב דיבשין, מילא משני ניצוצות יבישים הן ואיפשר לנער.²⁰

וקצת דעתו נוטה דמותו להשים כלי מבעוד יום תחת השולחן וכשתלך לישן חסיר השולחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר, איעצ דגורם לבטל כלי מהיכנו אפילו הכי נראה דשרי, דער כחו לא פליגי רבי יוסי ורבנן²¹ אלא גרם כביי דאוסרו דאורייתא, אבל גרם ביטול כלי מהיכנו לא חוינו דאסירא. וגרם כביי נמי פסקינן כרבי יוסי (א) דשרי²². מיהו כתב מהרי"ם²³ ודקא

(ג) מספיקין, ל. 74. נ"מ. לקט יוסף. (ד) ז"ל [שם], כמ"ל. (ה) ועס כל ז'ה. ל. 74. לקט יוסף. (ו) ע"פ מ"ה. ל. 74. לקט יוסף. (ז) ע"פ מ"ה. ל. 74. לקט יוסף.

- 14 זה סדר שנות הניבוי.
- 15 ג. ב. 16 ס"י תשיב.
- 17 הכונה שרבנו שכה אם בתוב כן או להיפך, שנפטר בשבת בשנה פשוטה, ובשנה מעוברת אמר קריש באדר א.
- ועינו לקמן ס"י קי. בתה"ד ס"י דצד. שו"ת מהרי"ם ברונא ס"י קצו וקצו (בשיירי כנה"ג א"ח ס"י 3 שם.
- 4 עיין מג"א ס"י רסח ס"ק ב וס"ק ג.
- 5 שם ק"ב.
- 6 אולי צ"ל כרבי יוחנן (שבת קכ, ב), עיין הילוף גרסאות אות א, או לרבי יוסי, עיין הוס"ש מ"ו, ב ד"ה לימא.

משום הפסד דליקה הא לאו הכי אפילו ביום טוב אסור, ומ"מ דעתי נוטה להחזיר כדלעיל. ועוד דהא (ב) אין נותרים מלהשים כלי חחת הנר כי אין מתכוונים שיפלו בו שמן, הכי נמי אין מתכוונים כשמסיר השולחן אלא להצלת השולחן. ועוד דקיימא לן כרבי שמעון דבר שאין מתכוון מותר דלא (ג) היה פסיק רישיה, וכ"ש הכא דרבנן הוא²⁴. ועוד יש דאיות ונלאתי להאריך. ואפי' הכי לא אסמך על היתר זה [וע"ד] (ד) ער יסכימו עמי אחד מרבנותי ש"י²⁵. ושבו בעיני שתשים מים בפמט להגביה השמן ויכבה,²⁶ טרם הליכתך לישן וערבת שנתך.

סימן לג

והמתענין בע"ש דפסקינו בפרק בכל מערבין²⁷ מתענין ומשלימין, פ"י הוסי' ומהרי"ם²⁸ אם ירצה, ואם לא ירצה לא ישלים. וכן עשה ר"י²⁹ וטעם ההבטלה קודם בח"ש א, ובתענית יחיד מיירי³⁰, כן הוכיח שם³¹. ויש שכתבו שבתענית חובה צריך להשלים³². ויש שכתבו שבש"י כאב דוקא צריך להשלים כשול בע"ש³³.

הורא"ם (ב) ז"ל הורה לאכול מבעוד יום בערב ראש השנה, לא מטעם שכתבת דיש שקורין תגר על אותו תענית³⁴, כי כבר הוכיחו רבותינו ואסמכוהו על המדרשים³⁵, משל למלך וכו' ער יצאו גדולי המדינה לקראתו ומחל לום שלישי, ומטעם זה נתפסס שאפי' תינוקות מתעניין³⁶. אלא מחזי תלחא טעמא הוא דערב, חדא דכתב בא"י³⁷ דבערב שבת עדיף טפי שלא להשלים, ואנו דאין מתענין בראש השנה הוה ראש השנה בשבת. ואם מטעם זה עבר, קצת נפלאותי כי כמה גדולים כתבו³⁸ שהמנהג להשלים, אפילו ע"ש, אפילו יחיד המתענה.

אלא נראה לי טעמא אחרת, משום רמז"ם כתב³⁹ דדשלתה היתנו אחר תפילת ערבית וקבלת שבת מפלג המנחה ולמלה אפי' עוד היום גדול⁴⁰, וכן גדולים אחרים. אך בתענית

(ב) ה"ל, רמז"ם, מ"ה. ס"י. 221. (ג) כי ל"ה ס"י, מ"ה. ס"י. 221. (ד) ע"פ מ"ה. ס"י. 221. (א) נית הכנסת, מ"ה. ס"י. 221. (ב) ולית [ולמי מורי] ה"כ ז"ל שפורי, מ"ה. ס"י. 221.

- 7 מרדכי שבת ס"י שצט, אבל לא מוכר שם 6 בהגהות מיימוני הנ"ל, וכן במרדכי תענית מהרי"ם.
- 8 צ"ע אם רבינו סוכר רפיק רישא דרבנו 7 מרדכי תענית ס"י חובה בשם ראבי"ה, ראבי"ה אסור ודלא כהה"ד, ועיין במג"א ס"י שיר סק"ח ח"צ ס"י חתנת, או"ח ח"ב ה' תענית ס"י תר.
- 8 לא מצאתי. מה שכתב כאן ס"י באב בע"ש, וס"י ששן סק"ט.
- 9 עיין בכ"י או"ח ס"י רסח ובמג"א שם ס"ק ב וס"ק ו.
- 10 עיין מג"א שם ס"ק י ובפמ"ג וביאר הלכה 10 סור או"ח ס"י תפא, וכן בהגהות מיימוני ר"ה ר"א. והנה דבר חדש מצאתי באו"ח הלכות ערב שבת ס"י כת, עיין שם ובוה יזבו דבלי הרמ"א.
- 10 לוכי ר"ב לנפקה, משנ"כ ס"י תפא ס"ק מו.
- 11 או"ח ח"ב ה' ערב שבת ס"י יז.
- 12 שם באו"ח.
- 13 חשב"ץ בתחלתו, מרדכי עירובין ס"י תצר, הגהות מיימוני תענית פ"א אות ג. סור או"ח ס"י רפ"ט.
- 14 כ"כ בהגהות מיימוני שם, וכן משמע במרדכי שם, אבל בתשכ"ץ שם כתוב ובלבד שלא יאכל

בשנת על אחד משלשה תלומות והם הרואה ספר תורה ששקף או **אז** כתוב בתשובות מהר"י וי"ל (דיני והלכות סי' ה) כשנא יום שמת → יום הכפורים בשעת נעילה וקורות צדו או שינוי שנפלו ויש אומרים אז או אם נאדר שמעמי שהורה מהר"י מולין יב) לזום בשמיהן שהקורא נספר תורה הוא אחד מאלו ואחרים אומרים שהרואה שנושא אכל נראה שיש לזום נאדר שני ולא נראשון דאמרינן בנדרים (פג.) אשה הוא אחד מהם ויש אומרים הרואה שהוא יום הכפורים אע"פ שאינו שעת נעילה והא דרואה שינוי שנפלו דוקא שינוי אכל הרואה שנשרו לחייו תלוס טוב הוא דמתו היועלים עליו רעה כדאימא נפרק הרואה (נכסות נו:): והמתענה בשבת יש אומרים שאומר עננו ברכה בפני עצמה וכו'. נחנאר נסימן ר"כ: דין המתענה נראש השנה תענית תלוס אכחונ נסימן תקל"ז (ד"ה נכס): המתענה תענית תלוס אם לריך להמתין עד שקיעת החמה כחמתי נסימן תקס"ג (רפו. ד"ה נכס אי עור):

טוב ואין מתענין מספק (ד) (ג*) וכן כתב אבי העזרי (סי' תחס). והמתענה בשבת יש אומרים שאומר עננו ברכה בפני עצמה ונראה יותר לכוללו באלהי נצור (ד) בלא חתימה כדפרישית לעיל בסוף ברכות: ו אין תענית ציבור בבבל ליאסר במלאכה ולהפסיק מבעוד יום אלא תשעה באב בלבד הלכך יחיד שקיבל עליו תענית סתם לא היישינן שמא תענית ציבור קיבל עליו ומותר בבולן:

טז וכתב מהר"י קולון בשורש ל"א שאם אירע יום שמת בו אצו בשנת או נראש חדש יש לדמותו למחר:

יא — כתב מהר"ל בשמחה (סי' קיט) על אשה שנדרה לילך על קברי הנדיקים שבמקום פלוני ועכנה ימים רבים ואח"כ אירע ששכרה לילך סס ופסק דדי בהליכה זו דכיון דלא נדרה להוציא מעות דמיא לנודר לקנות צית בארץ ישראל דאין מחייבין אותו עד שימצא הרצוי לו לדעתא דהכי נדר (נ"ק פ.) הכא נמי לא שאל. וכן הנודר להתענות סכוס ימים רצופים ומיקלע ליה בהון תענית חובה יג) או שאר תעניות חובה מי לא נפיק אלא לנעורי קבל עליה הכא נמי לא שאל דמיא נמי להא דמתן (מגינה ז:): ישראל יוצאין ידי חובת שמחה בנדרים ונדרות אלא אע"ג דנעני לאחויי שלמי נדר או נדרה אפ"ה נפיק בהו ידי שמחה אלא לא אמרינן כיון דאי לא נדר נעני אחויי שלמי שמחה נרגל לא ליפוק ידי נדרו ולא דמיא להאי (נויר עו.) דהרינו נויר (ונויר) יד) לכשיהיה לי בן וכו' דמייתי ליה מהר"מ בשמחות (סי' קנו) דהתם מרי נדרי נינהו:

יב כתב הרמב"ם צפרק א' (ה"ד) כל השרוי בתענית בין שהיה מתענה על צדו או על חלומו בין שהיה מתענה עם הציבור על צדו הרי זה לא ינהוג עידונין בעצמו ולא יקל ראשו ולא יהיה שמת וטוב לב אלא דואג ואונן כענין שנאמר (איכה ג לט) מה יתאונן אדם מי גבר על חטאיו (ה):

אין תענית ציבור בבבל ליאסר במלאכה ולהפסיק מבעוד יום אלא תשעה באב בלבד. סוף פרק קמא דתעניות (יא:): אמר רבי ירמיה בר אבא אין תענית ציבור נצבל אלא תשעה באב בלבד וכתב הרא"ש (סי' ט) פירש ראב"ה (סי' תמג) לפי שאין סס נשיא דגרסינן בירושלמי פרק ב' דמכילתין (ה"א) [ב] רבי תלבו אמר לרבי יודן פוק עמן דלערך עמד יא*] אמר רבי יוסי הדא דמיא אילין תעניתא דעבדין ליתנא תעניתא דלית נשיאה עמנא וכתב ראב"ה (סס) דיחיד שקיבל עליו תענית סתם לא היישינן שמא תענית ציבור קיבל עליו כיון שאין תענית ציבור נצבל והביא ראיה שכן הציבור כשמקבלין עליהם תענית שני ותמישי ושני ומצרכין למי שמתענה אומרים תענית סתם ואינס אומרים תענית יחיד. וכתב עוד (הרא"ש סי' עו) הרב אלפס לא הביא מימרא דרב כהנא אמר (תענית יב:) יחיד שקיבל עליו תענית אסור ננעילת הסנדל היישינן שמא תענית ציבור קבל עליה ונראה דקביא ליה כמו שכתבתי לעיל נשם אבי העזרי דהאידינא ליכא למיחש משום דקיימא לן אין תענית ציבור נצבל עכ"ל ומיהו המדרכי (סי' תרכד) כתב נשם אבי העזרי (סי' תמט) כשמקבל התענית אומר אהא בתענית יחיד למחר עכ"ל משמע דלכתחלה לריך לומר כן וכן כתב רבינו נסימן תקס"ג:

דרכי משה

באדיכות הומן עד כאן לשון הר"מ [הר"י פירש בהדיא שאין לדמות שלשה ימים לארבעים יום אף על פי שאינן רצופים ומהר"ם יחזי"ן אמר ששמע ממהר"ש שנראה לו ששני ימים ולילות רצופים בתענית חשובים כארבעים יום שאינן רצופים. בשם מהר"י ברי"ן אם אדם בריא רוקא שלשה ימים ושלשה לילות ואם חלש די בשני ימים ושני לילות וכן בתשובת מהר"ר חיים פלטיאל (עי' שו"ת מהר"ל סי' מה) על נשים שמוצאות אצליהן ילדים [מתים] כתב ששלשה ימים ושלשה לילות חשובים כארבעים ימים רצופים עד כאן מצאתי: ונראה רכל זה לא מיירי אלא לענין אדם שנתחייב להתענות ארבעים יום מכח איזה חטא ובהא מיירי כאן אבל מי שנדר להתענות ארבעים יום לא יוכל לפטור נדרו אפילו בשלשה ימים ושלשה לילות ויותר אלא צריך

(ג*) עיין לעיל סימן רפ"ח (רמ"ק אות א) איזה חלום מתענין בשבת: (ד) וכתב באגוד (סי' תתפ) דאומר אחר תפילתו אלהי בזמן שבת המקדש קיים וכו' (ברכות יז:): (ד*) דין התענית ביום שמת אב או אם עיין ביורה דעה סוף הלכות אבלות (סי' תכ דמ"ק אות ה): (ה) כתוב טון בספר של מהרא"י ד"ל (תרומת הרשן ח"ב סי' סא) ששני ימים ושני לילות רצופים יש לתשבן ולהשוותן נגד ארבעים יום שאינן רצופים עכ"ל ומצאתי כתוב במנהגים (הר"א טירא עמ' פה—פט אות צו) וזה לשונו כתשובת מהר"ם מ"צ סימן ס"ב קנס לאחד שעבר חרם קדמונים להתענות ארבעים יום בכל שבוע שני וחמישי וכתב על זה ואם רוצה להתענות נגד זה שלשה ימים ושלשה לילות רצופים לא יפטור בכך למען ישים אל לבו עוונותיו ימים רבים ויתכפר לו

פרישה

(ד) וכן כתב אבי העזרי. והעולם נוהגין להתענות ועיין לעיל סימן רפ"ח (אות ה) שכתבתי על מה נוהגין להתענות עיי"ש:

הדרושי הגהות

[ב] רבי תלבו אמר לרבי יודן נשיאה פוק עמן ונעך עבר (כלומר לא עמנו ונעך שאתה מטעור על הציבור יעבור שעל ידי יציאת הנשיא התענית מקובל) אמר רבי יוסי הדא אמרה אילין תעניתא וכו' כן פירש בעל קרבן העדה יא:)

הגהות והערות

יא) הגה"ה זו אינה ברפוס ראשון של חרושי הגהות ונמצאת ברפוסים שלפנינו וברפוס קניגסברג: יא*) כן הוא ברפוס ראשון ובירושלמי וברא"ש הגירסא "עבר" ועיין קרבן נתנאל אות ק שהביא גירסת הע"י "עבר": יב) בשו"ת מהר"ל סימן לא, ג וסימן קת, ג ובספר מהר"ל הלכות תענית עמוד עד סימן יט והלכות שמחות עמוד תד סימן ג כתוב שנהג מהר"ל להתענות בארר ראשון: יג) כן הוא ברפוסים ראשונים וברפוסים שלפנינו. וברפוס קניגסברג תענית

כה"ב וכו' וכתב יד כתוב תענית "חלום" או תענית חובה וכו': יד) ברפוסים שלפנינו דהרינו נויר "ונויר" וברפוס ראשון ליתא וכן הוא בהלכות שמחות וכן הגיה בחרושי הגהות רפוס ראשון (וכנראה שלפניו היה הגירסא "ונויר") ובמשנה כתוב הרינו נויר לכשיהיה לי בן ונויר מאה יום וכו': טו) דברי הורכי משה אלו מקומם לעיל על דברי הבי"י (בסעיף ד) ברי"ה עור אך משום שכרכי משה הארוך הביאם כאן וכן סדרו כאן המעתיקים של ר"מ הקצר נמשכנו אחריהם:

באדיכות הומן עד כאן לשון הר"מ [הר"י פירש בהדיא שאין לדמות שלשה ימים לארבעים יום אף על פי שאינן רצופים ומהר"ם יחזי"ן אמר ששמע ממהר"ש שנראה לו ששני ימים ולילות רצופים בתענית חשובים כארבעים יום שאינן רצופים. בשם מהר"י ברי"ן אם אדם בריא רוקא שלשה ימים ושלשה לילות ואם חלש די בשני ימים ושני לילות וכן בתשובת מהר"ר חיים פלטיאל (עי' שו"ת מהר"ל סי' מה) על נשים שמוצאות אצליהן ילדים [מתים] כתב ששלשה ימים ושלשה לילות חשובים כארבעים ימים רצופים עד כאן מצאתי: ונראה רכל זה לא מיירי אלא לענין אדם שנתחייב להתענות ארבעים יום מכח איזה חטא ובהא מיירי כאן אבל מי שנדר להתענות ארבעים יום לא יוכל לפטור נדרו אפילו בשלשה ימים ושלשה לילות ויותר אלא צריך

36 סדר תעניות ביצר פרק שני תענית

עין משפט
נר מצוה
לו מ' חיי' ס' מ' ס' מ' ס'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'

הלכה מתענה ומשלים. פי' הא דקספק הלכה מתענה ומשלים
הר"ח קא' דלא לחטבה ואפ"ר א"ע יכול להתענה
דיום משקה ושמה כתיב:

מתענה ומשלים. פי' הא דקספק הלכה מתענה ומשלים
הר"ח קא' דלא לחטבה ואפ"ר א"ע יכול להתענה
דיום משקה ושמה כתיב:

לו ב' חיי' ס' מ' ס' מ'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'

מתרעין עניה מיד ומתענין
כמו ק. ופ"ט

כחלוקה שחומר האחרונה טהורין
בו ולא חלמ' (י) הא דמתרעין
משמע דמתרעין ומתענין אה"ל
לר"ך לפרש במתני' כמסדר אה"ה
העיר מתענה ומתענה כיון דחסם
מתרעוה משמע דתריייה ו"ס נומר
משום דכתי' לאלפ"ו ר' עקיבא כוסיף
דקחמ' מתרעוה ולא מתענות:

מתרעין עניה מיד ומתענין
כמו ק. ופ"ט

מתרעין כהספד ותענית אימת אילמא בני
המיסד וקא קרו ליה בארביסר ופי' שרי
הבתיב במגילת תענית *יום ארבעה עשר
בו ויום המשה עשר בו ויום פוריא אינון דלא
למיספד כהון ואמר רבא **אלא נצרכא אלא
לאסוד את של זה בזה ואת של זה בזה ואלא
בני ארביסר וקא קרי ליה בתריסר
הוא ואלא בני ארביסר וקא קרי ליה בתריסר
יום מוריינוס הוא אלא לא דקא קרו ליה
בחדריס וקתני מותר בהספד ובתענית לא בני
בתריסר ודקאמריה יום טריינוס הוא יום טריינוס
נפרגו בו *שמעיה ואהיה אהו כי הא דרב נחמן גיר
תעניתא בתריסר אפרו ליה רבנן יום טריינוס הוא אמר להו יום טריינוס (א) נופיה כפוליה
הואיל נפרגו בו *שמעיה ואהיה אהו ותופק ליה דהיה ליה יום שלפ"ג
ניקנוד אמר רב אשי השחא אהו נופיה כפוליה משום ויום ניקנוד ניקום ונגור
מאי ניקנוד ומאי טריינוס דתניא אחר ניקנוד אחר מאפרכי יוניס היה וככל יום
יום היה מניף ידו על יהודה וירושלים ואמר אימתי תפול בידי וארמסנה
וכשנברה מלכות בית תשמנא ונצתים קצצו ברוגות ידיו ורגלו ותלואם
בשערי ירושלים ואמר פה שחיה מרב בגאיה וידים שדוהו מניפות על ירושלים
ועשה בהם נקמה מאי *טריינוס אפרו כשבקש טריינוס להרוג את לוליינס
ופפום אהו בלודקא אמר להם אם מעמנו של תעניה מישאל ועודיה אהם
יבא אלהיכם ויצל אהכם מירי כרדך שהציל את תעניה מישאל ועודיה מיר
נכוכד נצר אמרו לו תעניה מישאל ועודיה צדיקים גמורין היו וראיין היו
ליעשות להם גם ונכוכד נצר מלך הגון היה וראי ליעשות נם על ידו ואחרו
רשע הרוים הוא ואינו ראוי ליעשות נם על ידו ואנו גתרייכונו (ב) בליה
למקום ואם אין אהה הורגנו הריכה הורגים יש לו למקום הדרבה דבין
ארוות יש לו למקום בעולמא שפונען בנו והותין אותנו אלא לא מסרנו
הקדושו ברוך הוא כידך אלא שעתיד לפרע דמינו מירך אפ"כ דרגן מיר
אמר לא זוזו משם עד שבאו דיופלי מרומי ופצעו את מרחו בגידיו:
אין נזרין תענית על הצבור בתחלה ברמיש ט' אין נזרין תענית כראש
חדשים בו: וכמה הויא תחלה (א) רב אמר אמר שלוש רבי אמר ארבע
אמר (ב) רב הודה אמר רב זו דברי רבי מאיר שאמר משום דבן (שמעון
בן) גמליאל אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים (ג) דרש מר זוטרא משמיה
רב הונא הלכה מתענה ומשלים:

לו ב' חיי' ס' מ' ס' מ'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'

רבינו הגנאל

הלכה כ' ופי' אריאל
להתענות דלפניו אפרו
אחי והאמר ר' יוחנן
הלכה כהם משנה
ותו' בפי' מילה א"ל
שחבר מקריבין כפרים
ליום תענית ולא
מתענין בו
שקורין בו
ולכא
לוקוסא אהו מתני'
כ"ד ובפי' דקיל
א"ל ש"ן קורין ביה
אפרו דתניא כה"ה
אריסר ומיטרי פוריא
אינון ר' ל' למסר
בתו. ואמר רבא לא
נצרכא אלא למסר את
זת בזה ואת של זה
בזה. והאילו מי
שחיי' יום ויומי קורא
בו אפרו כ' ב' ל' מ'
והתריסר נמי לכה
לוקוסא רבא יום
ניקנוד ויום טריינוס
איתן וימים טובים
נינו. לכה לוקוסא
אלא כהן שחיה יום
התענית ג"א וקורין בו
ביום. ואפי' שחיה
יום לפני טריינוס מותר
הבסר והתענית קשוא
ל' יתן דרשב' הלכה
כ"ד יום ראשון לפנינו
וענין יום טריינוס
כפוליה כמלכה כ'.
ויחא חסבותא משמיה
הוא: מתני' אין
נזרין תענית על הצבור
כתחלה בחמישי כ"ה.
אין נזרין תענית כראש
חדשים בתענית ובסורים
ואם תרתיי' ר' כהן
תנא ונתחיל ר' אמר
אמר ל' ר' יום אפר
אית וקיל' כ' וימי'
ואסיקנא אה התענית
בו. מ' נבא שחיה
לתענה ע"ש. מ' י' אה
הדעת כה"ך גבל
מירעין ושחיתמין מ'
באב שחיה לתענה כ"ה
בו. קבלת כורית בו
סמ' של אחת שנה
חת ביום מ'. ופ"ט
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'

הדרן עלך סדר תעניות ביצר

סדר תעניות אלו האמר כרכיעה ראשתה אבל צמדים ששנו
מתרעין עליהן מיר וכן שפסקי נשמים כן נשם לגשם ארבעים
יום מתרעין עליהן (א) מפני שהיא מבת כעודת ידו לצמתין אבל לא
ידרו לאילן לאילן (ב) לצמתין לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין
ולמערות עליהן מיר וכן עיר שאל ידו נשמים דתחייב
החבטות על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמסוד חלקה אחת תמסר וגי'
ארתה

לו ב' חיי' ס' מ' ס' מ'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'

מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'

הדרן עלך סדר תעניות

לו ב' חיי' ס' מ' ס' מ'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'
מ' ס' מ' ס' מ' ס' מ' ס'

מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'

מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
מ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'

16

מסורת הש"ס

דבר זה. לכהוב נקמות עמלק דכתיב הלא כהנתי לך שלשים צב' אלה שמות ובמשנה תורה וכו' שמואל וזה שאמר שלמה דבר ששלשתי לך אי אתה ראוי לרבעה לפיכך אין להוסיף המילה זו כמו שהוסיפו בלא מלות דרבנן כיון שיש בה קלמ' סתירה תורה אור לדברי תורה: ומלואו אותה. וכן כהנה בתורה ונביאים וכתובים: וזה תורה. וכלל זה גם מזה תורה שאף היא בכלל זה תורה דהא במשנה תורה כתיב: ויכתב ספר זכרון וגו'. הרי שספרי הנביאים קרויים ספרי זכרון: ונכתב בספר. שכתובים קרויים ספר ולא זכרון: נאמרה למשע מסיני יוה"כ וזאת תורה אשר שם משה לפני בני ישראל כי כתב מחיית עמלק רביעית ורשע לה מדכתיב כתב ללמד שיכתוב בכתובים וזהו זכרון בספר כל ללמד על ג' פעמים שכתובה בתורה ונביאים: אלא שהיו מוקדם וכו'. כלומר ואע"ג דה"ל למכתב כתב שמורה על כתובים בסוף אך כיון דאין מוקדם ומאוחר בתורה לא קפיד קרא' על הכתב: עתידין ליבעל. כיון כתיב הלא לתוכחות ישראל ולעמוד כולם ידעו את ה' מקצתם ועד גדולה ומה שמפורש בהם כמה דברים כבר הם רמזים בתורה: ולא יסף. ומהנמי' ולא פסק ובעשרת הדברות כל התורה כלולה בתן ולדוקא אהא דדוקא ד"ה אין בעלים אצל דברי נביאים בעלים: אף מגילת אסתר. כיון קריאתה: הלכות. לא יבעלו דכתיב הליכות עולם לו אל פיקרי הליכות אלא הלכות לעולם יהיו: אמר מועד שיקדים כספן של בני. שיבאו שקלים במדבר ביכפר על שקליו של המן: לפיכך מקדימין וקורין בפ' שקלים. קודם פורים לפי שקלים היו לכפר על מעשה המן: ר"ח כספן ר"ל כלל שנה וכה וכו'. עשיה דמתני' אהא לפרושי למה קורין אותה באדר

מגילה א

ע"פ י"ב וקמ"ט ס"ד

ע"פ י"ב

דמיון פ"ה מ"א

הלא הוא דכתיב וכו' השנים. אלא קבלו עליהם עד אחרת השנה ולא נפקא לן מזה שיקראו פור כשני: וזה. זו תורה שכתובים ס' מתעשה עמלק: זכרון אלו הנביאים וכו'. מה שכתוב בשמואל: אלו הכתובים. ומגילת אסתר נרמז בה כדכתיב בה ומאמר אסתר קום דברי הפורים האלה ונכתב בספר כלומר כדכתיב בספר שכתוב בפ' עמלק: ולא יסף. לא פסק: הלכות. שכתובה בפ' ע"פ שכתובים הנביאים וכו' אל חקרי הליכות אלא הלכות: לפיכך מקדימין וקורין כפרת שקלים. באדר שקורין המגילה קורין בשקלים מוקדם והוא באדר השני בדדרים ר' לכהוב מדכתיב כלל שנה ושנה להקפיד: כדי לסמוך נאולה. על מרכזי ואסתר נאולה ניסן דהי מתיקף כלמדי חיות מה כל שנה אדר הסמוך לשנת אה כלן אדר הסמוך לשנת קא מתעט לן: אחרת השנה. ששפיל חיות הרשע הנורא ונעשה בה הגם היתה מעוברת והיו בה שני אדרים וכדכתיב ומחדש לחמש ומשנה הגם ככלשה עשר לאדר השני אדר הראשון תוספת וכו'. חיות השני האדרים הוא השיקר והחירו נקרא תוספת על השנה הראשון או השני ובדמפרס וחיל מה ה"מ כתיבון: שני ככשי עזרת בנייהו. הא דנקט ככשי עזרת והרי ה"מ דמפרס לענין עזרה שנתו של הככש שיוך כלל הככשי קרבן היינו עומא משום דלא מלינו כלל ככשי קרבן שכן שנים זו יותר שיהו מעכבין זה את זה אלא ככשי עזרה כלל כדכתיב בפ"ג דמנחות שני ככשי עזרת מעכבין זה את זה הכל ככשר הקרנות לא מלינו זה וזאת אהא כה"ל בפ"ד שם התמידין אין מעכבין את המוספין ולא המוספין מעכבין את התמידין ולא המוספין מעכבין זה את זה לא הקריבו ככש ככר יקריבו בין הערבים וה"ל לפי שפסול דמתני' דמתני' אין לנו מתקום שמתמר שני ככשים בני שנה שיבו מעכבין זה את זה אלא ככשי עזרת עזרת כלל והחיל וה"ל דמפרס חס נולד הככש כ"ו אדר שנה שחינה מעוברת וכו' ח"כ כללו המעכבין וח"ו מלינו ששילו חס אחד מהן ככשל מחמת עזרה שנתו נפסל גם הכשי מעכבין ח"ו וזהו יסוד להקריבו חס אין לו אדר כדי לווננו הלכך נקט באין ככשי עזרת וכן משום דנקרא הכעיה היא ככשי אדרים חיות מהן נקרא תוספת נקט נמי הנונה דה"ל נולד כ"ו באדר וכו' וזה"ל דלם עולד באדר בין כך ובין כך נפסל הוא לשנה הבאה בעזרת מבי' דהא תמילה שמיטין דלפניו ככשי עזרת נמי שייכה אותה ה"ל מוספ' נוסף דלם אמרין אדר הראשון תוספת שנה ארוכה היא מ"א חדשים ואם עולד הככש כ"ו או ח"כ כספן ככשה שאינה מעוברת ונכנס לשנה המעוברת ח"כ כשר הוא להקריבו בעזרת עזרתין כתיב חס אלא חס אמרין אדר השני הוא תוספת וה"ל חס שנה מ' אייר עזרה שנתו: שנה ארוכה היא. מיום ליום עד ע"ו אדר השני שהשנה של י"ג חדשים היא אלא אין תימר אדר השני תוספת אין לו חס עד ע"ו אדר הראשון שביא שנה של י"ג חדשים מיום שטולד וכבר עברה ענתו ונפסל מהקריבו ח"כ: מתניתא אמרה כן. מתניתא דפ"ו דעדרות שמעון דאדר הראשון תוספת ובעזרת המעוברת מתקנין י"ג חדשים להשיג דהיינו תמן

הדבר הזה אמרו כתיב אלה המצות אשר צוה ה' את משה אלו המצות שנצטוונו ספי משה וכך אמר לנו משה איך נביא אחר עתיד לחדש לכם דבר מעתה ומרדכי ואסתר מבקשים לחדש לנו דבר לא זוז משם נושאים ונותנין בדבר עד שהאיר הקדוש ברוך הוא את עיניהם וביצאו אותה כתובה בתורה ובנביאים וכתובים והיא היא דכתיב ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר *זאת תורה כמה דתימר יוה"כ וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל וזכרון אלו הנביאים *ויכתב ספר הזכרון לפניו ליראי ה' וכו' בספר אלו הכתובים *ומאמר אסתר קיים את דברי הפורים האלה ונכתב בספר רב ור' חנינה ור' יונתן ובר קפרא ור' יהושע בן לוי אמרו הבנייה הזאת נאמרה למשה מסיני אלא (* שאין טוקדם ומאוחר בתורה ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל והמשת ספר' תורה אינן עתידין ליבטל מה יבטל קול גדול ולא יסף רשב"ל אמר י אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל נאמר באין קול גדול ולא יסף ונאמר להלן *יוכרם לא יוסף מורעם הלכות הליכות עולם לו *ר' לוי בשם רשב"ל צפה הקב"ה שהמן הרשע עתיד לשיקול כספו על ישראל אמר מושב שיקדים כספן של בני כספן של אותו הרשע לפיכך מקדימין וקורין כפרשת שקלים *ר' אבהו בשם ר' לעזר בכל שנה ושנה הקיש שנה שהיא מעוברת לשנה שאינה מעוברת מה שנה שאינה מעוברת אדר סמוך לניסן א"ר הלבו כדי לסמוך נאולה לנאולה ר' לוי בעשר רבי הפא בר חנינה אורה השנה היתה מעוברת מה פעמיה *מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר * אדר הראשון תוספת אדר השני תוספת מה בנייהו ר' שמואל בר רב יצחק אמר שני ככשי עזרת בנייהו נולד כחמשה עשר באדר בשנה שאינה מעוברת ונכנס לשנה שהיא מעוברת אין תימר אדר הראשון תוספת שנה ארוכה היא אין תימר אדר השני תוספת אין לו אלא עד חמשה עשר באדר הראשון א"ר אייבוי בר נגרי סתניתא אמר כן אדר הראשון תוספת *דתנין תמן

עין משפט נר מצוה
כ"א
א"מ מ"י ע"פ
מיוסדי ההורס
הלכה א'
מב
כ"מ מ"י ע"פ
מגילה הלכה
ית ונחשבות
וכהנה"ל
מב
ג ט"ז א"ח
כ"ו כ"ט ע"פ
כ"ג

נלין הש"ס

דמיון פ"ה מ"א

ירב"ז

כמה בנייהו ר"ש בר רב יתה אמר שני ככשי עזרת בנייהו. ה"ע ו"ל גרים בני ככשי ר"ל השנים כל ככשים אין תימר הראשון תוספת שנה ארוכה הוא ח"מ אדר השני תוספת אין לו אלא עד חמשה עשר באדר הראשון משום דכבר השלים שנה באדר הראשון ואע"ג דכשתעברה השנה ח"כ יוסיף עליו והיו אדר השני תוספת ח"כ על אדר הראשון ויהיה כירובלמי בפ"ה דהב' כדכתיב יב"ק במס' סנהדרין אמר ר"ל חקרא לתלי ענין לאל נימר עלי כה"ג שנים

פתשגן הכתב

את כל הדברים אשר בכל מלכות
 אחשוורושםמדרכ: (1) בחודש הראשון
 הוא חודש ניסן כשנת שחים עשרה
 למלך אחשוורוש הפיל פור להשמיד עם
 קודש. יצאה בת קול מן השמים וכן
 אמרה אל תראי כנסת ישראל, אם אתם
 שבים כתשובה הוא יפול כטורל
 תחתיכם. אז החל שמיש הסופר להפיל
 נדלות לפני המן מיום ליום, החל מיום
 ראשון ולא עלה על ידו. כי בו נבראו
 שמים וארץ. ביום השני לא, כי בו
 נברא הגן עדן. ביום הרביעי לא, כי
 בו נברא השמש והירח ושבעת
 הכוכבים ושנים עשר המולות. ביום
 החמישי לא, כי בו נבראו ליהוה ויוז
 שרי העתידים והמזומנים לבנסת ישראל
 לסעודת יום הגדול. ביום הששי לא,
 כי בו נבראו אדם וחוה. כשכח לא, כי
 אות היא בין ה' ובין עמו ישראל, עוב
 הימים וחל כחושים. בחודש ניסן לא
 עלה בידו, על אודות זכות הפסת.
 באידי לא, כי בו ירד המן. בסיון לא,
 כי בו ניתנה החתה על הר סיני.
 כחמו לא, כי בו נבקע צדח חומות
 ירושלים, ואינו ראי לקום צדח פעמים.
 כאב לא, כי בו תולד מתי מרבה, וכו'
 חודה השכינה ודברה עם משה.
 כאלול לא, כי בו עלה משה על הר
 סיני לקחת את שני לוחות האחרונים.
 בתשרי לא, כי בו עלה משה על הר
 סיני לקחת את שני לוחות האחרונים.
 בתשרי לא, כי בו יכופרו עונות בית
 ישראל. כמרחשוון לא, כי בו ירד
 המבול וישאר אך נח וכניו וכל אשר
 אחר חתיבה. בכסליו לא, כי בו הוטו
 המקרש. כטבת לא, כי בו עלה
 נבוכדנצר על ירושלים ורד להם כהנה
 הדיא. כשבט לא, כי בו ראש השנה
 לאילנות והמה מקייבים הביכורים.
 ובהגיע לקץ השנה לחדש שנים עשר
 הוא חודש אדר שמת ואמר נבלעים הם
 בידי כדני הים, ולא ידע כי כניו של
 יוסף נמשלים לדני הים, שכן כתיב
 וירדו לרחב בקרב הארץ: (ח) ויאמר המן

אסתר ג

עמא דמרכי. ובעא המן לשיצאה ית פל יהודאי וי
 פכל מלכות דאחשוורוש צמיה דמארכי: ויגרתא קמא
 הוא יתא דניסן, בשפא תריסר למלכות אחשוורוש, צבע
 פייסאה לשיצאה עמא קדישא, נפלת פרת קלא מן שמגא
 וכן אמרת, לא תדחילין פנשפא דישפאל, דאין תסורין
 פתיובתא איהו יהא ערב חלופה, פכל שרי שמשי ספנא
 לצבעא פייסאה דערבין גדם המן, מן ימא ליומא, שרי
 מן הר בשפא, ולא אספני, מן בגלל די ביה אחפריאו
 שמגא וארעא. פתורין בשפא לא על, מן בגלל די ביה
 אחפרי דמגא. פחלת בשפא לא על, מן בגלל די ביה
 אחפרי גגתא דערבין. באודבע בשפא לא על, מן בגלל די
 ביה אחפריאו שמגא וסיקורא ושבעא פוכביא ותריסר
 מזליא, בסמשא בשפא לא על, מן בגלל די ביה
 אחפריאו ליתון ותונול ברא, דאתעמדו לבגשפא
 דישפאל לסעודת ימא נבא. בשפא בשפא לא על, מן
 בגלל די ביה אחפריאו אדם וחיה. בשפא לא על, מן
 בגלל דאיהו קדם בין מימרא די ויבין עמא דישפאל.
 פסק מן ימא ושרי פתיסא. בייסן לא על, מן בגלל
 זכותא ופסחא. פאיר לא על, מן בגלל די ביה גת
 מגא. פסין לא על, מן בגלל די ביה אחיבת אורייתא
 פסני. פתמו לא על, מן בגלל די ביה אחפצע שור
 ירושלם, ולא חוי למיקם עקתא פתין ומינן. פאב לא
 על, מן בגלל די ביה פסקו מתי מדפנא, וביה תורת
 שכנית מתי עקתא ומליית עם משה. פאלול לא על, מן
 בגלל די ביה סליק משה פטורא דסיני, למיסב תרין
 לוחין אוהינוטא. פתשרי לא על, מן בגלל די ביה
 משפפגין אוהיוהו דישפאל. פמרחשוון לא על, מן בגלל
 די ביה גת מפולא, ואשפויב גת וכוני וכל דתון
 עמיה. פכסלו לא על, מן בגלל די ביה אחוסר בית
 מקלשא. פטבת לא על, מן בגלל די ביה סליק
 נבוכדנצר רשיעא על ירושלם, ומיסת תניו לעקתא יהיאי.
 בשבט לא על, מן בגלל די ביה הוא ריש (דנחא) שפא
 לאילנא, די מגניו מקרבין פפוניא. פד מטא לסוף
 תריסר יתי שפא ראייהו יתא דאדרי, חדי ואמר בליען
 אינון בידי הדי טוני ד'מא, ולא תנה דע דכוני דיוסף
 מתולין לנתי ו'מא, ותקדון פתיב, ופנוגי ימא יגגון בגו
 פני אנשא על ארעא: ח' ויאמר המן למלכא אחשוורוש,

והוא חדש אדר. תני כיון שפיל פור בחודש אדר שמת שפחה גדולה, אמר: לפל לי פור כידה שמת משה, ולא
 היה יודע שבשבעה באדר נולד משה. (מגילה י"ג.)
 מדרשי חזקיהו
 (ז) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (ח) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (ט) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (י) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'

והוא חדש אדר. תני כיון שפיל פור בחודש אדר שמת שפחה גדולה, אמר: לפל לי פור כידה שמת משה, ולא
 היה יודע שבשבעה באדר נולד משה. (מגילה י"ג.)
 מדרשי חזקיהו
 (ז) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (ח) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (ט) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (י) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'

והוא חדש אדר. תני כיון שפיל פור בחודש אדר שמת שפחה גדולה, אמר: לפל לי פור כידה שמת משה, ולא
 היה יודע שבשבעה באדר נולד משה. (מגילה י"ג.)
 מדרשי חזקיהו
 (ז) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (ח) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (ט) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (י) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'

והוא חדש אדר. תני כיון שפיל פור בחודש אדר שמת שפחה גדולה, אמר: לפל לי פור כידה שמת משה, ולא
 היה יודע שבשבעה באדר נולד משה. (מגילה י"ג.)
 מדרשי חזקיהו
 (ז) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (ח) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (ט) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'
 (י) ויאמר המן למלך אחשוורוש וגו'. יש לרקוק
 מהו מלך ישנו רקאמר המן, רינאה שמוריעו
 שישנם במציאות, ופשיטא דאחשוורוש יודע אומה
 ישראלית ומכירה, ואם רצונו של המן לומר מפור
 ומפור, דיהי לו לומר עם המפור והמפור וכו' יכתב
 לאבם וכו'. ומה גם תמצא שלא העזר המן להזכיר
 שם של ישראל, אלא באומר ישנו עם אחי וגו'

היה"ע ר' אליקים - צדק בשרה

מגילה

דף ו ע"ב

עיטורי

ק

ד) ובדעת הר"ש הלוי שאינו מחלק בין גדלות לשאר דינים, וס"ל דגם בר מצוה נמדד בחודש אדר העיקרי נראה, דס"ל דהא דאין חייבין לנהוג פעמיים את הדינים שחיוצן בה מחמת מאורע, זהו משום דכל עיקר חיוצן הוי באדר העיקרי ולא בחודש העיבור, [אמנם כדיעבד יכול לקיים את החיוב גם בחודש העיבור, דסוף סוף אדר איקרי], ואם לגבי כל הדינים אנו מחייבים אל אדר העיקרי כאל חודש אדר, ה"ה נמי לגדלות, ועל כן ס"ל דנעשה בר מצוה בשנת העיבור באדר"א שהוא עיקר חודש אדר לשיטתו.

ובשיטת הר"ש הלוי דבר מצוה חליא באדר העיקרי כן היא גם שיטת הלבוש [הוצאה במ"ב] אלא דהלבוש ס"ל דאדר"ב הוא העיקרי ולא הראשון, ולכך לדידיה נעשה בר מצוה רק באדר"ב, וכך אי' גם בתשו' מהר"י מינץ, וכ"כ הפר"ח.

ה) והנה המהר"י מינץ והלבוש פליגי על המג"א וסברי דהנולד בשנת העיבור באדר"א נעשה בר מצוה באדר"א [ולא באדר"ב כפי שכתב המג"א], ובטעמא דמילתא כתב המהר"י מינץ, דסוף דינא כתחילת דינא, וביאור ד' הוא דשנת הי"ג מסתיימת בחודש שנוולד בו, אם נולד באדר"א נעשה גדול באדר"א, ואם נולד באדר"ב נעשה גדול באדר"ב.

והמג"א דלא חש להא מילתא, זהו משום דס"ל דכיון דתרוייהו אדר מיקרו, גם להנולד באדר"א לא מסתיימת שנת הי"ג כי אם באדר"ב, דתרוייהו דינא שוה, ואף דאין חייבין לנהוג בתרוייהו את הדינים שנתחייבו מחמת מאורע שהיה בחודש אדר. ובהא גופא פליגי עליה המהר"י מינץ והלבוש, דאינהו סברי דאף דתרוייהו אדר איקרו, מ"מ חלוקין הן ואין דיניהם שוין, ודיני וחיוצי אדר חלויים באדר העיקרי ולא בחודש העיבור, ולכך לענין גדלות ג"כ חלוקין הן, והנולד באדר"א נעשה בר מצוה באדר"א, והנולד באדר"ב נעשה בר מצוה באדר"ב.

נעשה בר מצוה עד אדר השני, ונ"ע מהא דכתב הרמ"א גופיה (סי' תקס"ח ז') דאם מתו הוריו באדר בשנת העיבור יתענה באדר ראשון [ופליג על השו"ע שכתב דיתענה באדר"ב], וטעמיה נבאר בט"ו, דס"ל כהני ראשונים שכתבו דנפלוגחא דר' מאיר ור' יהודה נגדריס (דף ס"ג) הלכתא כר' יהודה דאדר ראשון הוא העיקרי, והשני הוא חודש העיבור, וא"כ קשה אמאי כתב דאינו נעשה בר מצוה כי אם באדר"ב.

הפר"ח והפמ"ג כתבו, דהר"ש הלוי פליג על הרמ"א, וס"ל דנעשה בר מצוה בראשון, ושיטתו א"ש, דכיון דס"ל דאדר ראשון הוא העיקרי לגבי כל הדינים שבאדר, ה"ה נמי לגבי בר מצוה, אמנם שי' הרמ"א שמחלק ביניהו נ"ע.

ז) המג"א שם (סק"י) נקט בפשיטות דאפילו מי שנוולד בשנת העיבור באדר"א, אינו נעשה בר מצוה רק באדר"ב, ודלא כלבוש שכתב דנכה"ג נעשה בר מצוה באדר"א, ומדבריו מבואר נמי דבר מצוה שאני, דהלא כתב הרמ"א (סי' תקס"ח) בשם תרוה"ד דאם אירע המאורע בשנת העיבור אזלין בתר האדר שבו הוא אירע, ומדס"ל למג"א דאף נכה"ג אינו נעשה לבר מצוה עד אדר"ב, מבואר דס"ל דבר מצוה שאני, וכדמשמע מד' הרמ"א, אלא דנ"ב טעמא דמילתא.

ז) ובביאור שיטת הרמ"א והמג"א נראה, דשאני בר מצוה דחליא בגדלות משאר דינים שחיוצם נובע מיום המאורע, דדינים שיום המאורע הוא שמחייב אותן, בהם סברי הני פוסקים דבשנת העיבור דאיכא תרי חדשי אדר אין חייבין בעשייתן ב' פעמים באותה שנה וסגי בפעם אחת מהן, אלא דאיפלגו איזה מהן הוא החודש העיקרי לקיום חיוצן לכתחילה, אמנם גדלות שניא, דהיא אינה נמדדת ביום המאורע כי אם בגמר הי"ג שנים, וי"ג שנים לא נגמרו רק באדר"ב, משום דחודש העיבור נמי אדר הוי, וכל זמן שלא הגיע אדר"ב לא נשלמה שנת הי"ג, ולכך אינו נעשה בר מצוה כי אם באדר"ב.